

ni. A fiú, Zsoltáros Nemes Attila egy napon fellázad, és a hatalmas kocsjában tespedő Réz Bélára ontja családjá és élete összes felháborodását. Ezután nem kérdéses, hogy állását veszti, és gyakorlatilag sehol sem kap munkát. Felesége elvetél, s anyja egy viharos éjszakán úgy megátkozza a Nagyfejű Réz Bélát, hogy gazdasága tönkremegy, majd bőrrákja lesz abból a fekete anyajegyből, amivel született.

A regény a Magyar Napló és az Írott Szó Alapítvány által meghirdetett 2006-os regénypályázat első díját nyerte el. A pályázat tárgya egy olyan regény vagy kisregény volt, amely bemutatja a rendszer-váltást és az azóta eltelt időszak változásait, kulturális, morális tendenciáit. A kiírásra elsősorban szociográfiai művet várna az olvasó, ám szerencsére ezt *A keresztanyában* szépirodalomként kapja meg.

UGHY SZABINA

(*Magyar Napló, Budapest, 2008,*
156 oldal, 1575 Ft)

BÄCHER IVÁN: *Intőkönyv*

Ó, azok az idők, amikor még az ifjak – mintamókus fenn a fán – vidáman lépdelték közös előrehaladásunk kikövezett útján az építőtáborokba, hittek a népek barátságában

és a vörös nyakkendő becsületében! Az évek azonban még a nyári (őszi, téli, tavaszi) fák alatt is szép lassan elszállanak – miközben az ének továbbra is töretlenül és kötelezően vidám –, fiaink és leányaink az önfeláldozás és az igazságosság fogalmát már némileg ártértékelve lesznek a Magyar Népköztársaság sorkatonái vagy munkásai. Kirajzolódik egy (fél)múlt, amelynek bezeg-éveiben még csudajó és gyönyörű volt az élet; fújjuk le hát a finom porréteget a ballonkabátról, a magas derekú nadrágról és főképp az úttörő- meg a katonatörténetekről – vagy szerezzük be instant formában.

Itt van például Bächer Iván arany-fekete borított *Intőkönyv* című regénye Gold Jenővel és a Wekerle-teleppel meg azokkal a hatvanas évekkkel, amikor még nincs harisnyanadrág, de harisnyatartós, fehércombú Éva nénik és Évák (később már harisnya nélkül és miniszoknyában) annál inkább. Iskolák és tanárok, kis budapesti útikalauz 54-es busszal és 74-es trolival – némi lebegő mellékszál, katonaság levelezéssel és akkora alkoholmenynyiséggel, amivel szinte csak Rejtő hősei képesek megküzdeni. Igazi nostos avagy hazatérés az emlékezés melegébe – az algos mellékíze nélkül –, cinkos kis összekacsintások retró-énünkkel. Majd ott áll feketével a fehérén: EGYELŐRE VÉGE. Pedig az olvasó már-már

azt gondolta, mindent tud: a regény Gézája fizikus lesz, Kriszta pszichológus, Málna Pali rádiós, Jenő meg tanár, aki többé nem eszik a menzán; az életfonalak elvarrattak, EGYELŐRE.

„Je cognois tout, fors que moy mesmes. Csak azt nem tudom, ki vagyok” – idézi meg a regény Viltont. (Az *Apró képek balladáját* egy bizonyos Katiné olvassa fel, akinek persze nem mellesleg, és ha már Viltont, szépek a lábai.) Csak azt nem tudom, ki az a Gold Jenő, mert a róla készített írói pillanatfelvételek kontúrjai elmosódottak, belesimulnak nagy közös múltunk nagy közös emlékeibe, ahol olyan fiúk és lányok fényképei keverednek, akik ugyanígy végigjárták a korszak akadályversenyét. Bár a Wekerle-telepi, később apáczaiz Gold néha mintha Karinthy rossz tanulójának zavarodott magabiztosságát próbálná élénk idézni, a későbbi derék katonánk arcán pedig néha átsuhan valami Švejk manírjából, az ismétlődő egyéniességek ezek a pillanatnyi felvillanásai azonban gyorsan ki is alszanak.

A bächeri szövegpatchworkben egymás mellé kerülnek Donászy Magda és Dsida Jenő versei, a Balázs–Gyárfás-katonadalok és a *Tonio*

Kröger; Dosztojevszkij meg a mozgalmi énekek. A „szabad, nem szabad” (avagy részben TTT) irodalma meghúzódik a regény félig kimondott, archaizáló szavakkal kifoltozott mondatai között. A cél valószínűleg a kontraszt és az abból fakadó ironia, sőt helyenként az önironia, hiszen erős az áthallás a szerző és Gold Jenő életrajza között. Valószínűleg. De miért az ismétlések folyama a történetmesélésben, és miért az előreutalások, ha a záró mondat ez: EGYELŐRE VÉGE?

2008 még mindig a múltba nézés éve: retrószótárral, retrófilmmel és retróirodalommal – egy- és többdimenziós termékekkel és alkotásokkal. A retró nem az állandóságról, hanem a(z át)változtatásról szól, annak megfelelően, hogy az emlékezés szubjektív prizmáján hogyan török meg a múlt fehér fénye. Ez az arany-fekete irodalmi szinkombináció a spektrumnak csak egy vékony sávját teszi láthatóvá, miközben hiányoznak a fősínek, melyekkel a történesek körvonalai határozottabban kirajzolódhattak volna.

ORLI GÁBOR

(*Ulpus-báz Kiadó, Budapest, 2008,*
232 oldal, 2999 Ft)

